

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ ТА РЕФОРМУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ СИСТЕМ

рівень вищої освіти PD

галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

спеціальність 051 «Економіка»

освітня програма «Економіка»

вид дисципліни вибіркова

факультет економічний

1. Дані про викладача, що викладає дисципліну

Прізвище, ім'я по батькові викладача	Коломієць Ганна Миколаївна
Е-mail:	@gmail.com
Розклад занять	середа 17. ⁰⁰ , ауд.
Консультації	четвер 17. ⁰⁰ -, ауд.

2. Анотація дисципліни

Економіка є складною системою. Її розвитку властива невизначеність. Різні типи господарських систем адаптуються до невизначеності за допомогою певних засобів. Сталий розвиток економіки обумовлений відповідністю інституційних механізмів зняття невизначеності темпам її відтворення.

Вивчення дисципліни «Невизначеність та реформування господарських систем» спрямоване на усвідомлення існування фундаментальної і актуальної структури чинників, що постійно продукують невизначеність; дослідження механізмів її зняття і відтворення; набуття здатності обґрунтовувати ефективні напрями інституційних змін в умовах невизначеності розвитку господарської системи.

Навчальна дисципліна належить до вибірових дисциплін.

Пререквізити. Вивчення дисципліни передбачає попереднє засвоєння дисциплін «Філософські засади та методологія наукових досліджень», «Сучасна теоретична економіка», «Методологія дослідження та практика

вимірювання економічних процесів», «Підготовка наукових публікацій та презентація результатів дослідження»

Постреквізити. Основні положення навчальної дисципліни мають застосовуватися при підготовці практичних рекомендацій дисертації що до удосконалення процесів віднесених до предмету дослідження.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни: формування системи теоретичних знань, практичних навичок і фахових компетентностей щодо невизначеності як суттєвої властивості господарської системи та передумови і результату її реформування.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни – розвиток компетентностей:

ЗК-1	Здатність до критичного аналізу та оцінки сучасних наукових досягнень, ініціювання нових ідей при вирішенні дослідницьких і практичних завдань, в тому числі в міждисциплінарних областях.
ЗК-2	Володіння загальною та спеціальною методологією наукового пізнання, застосування здобутих знань у практичній діяльності.
ЗК-9	Уміння професійно аналізувати публікації провідних українських і зарубіжних фахових журналах і виданнях у вибраній сфері спеціалізації, а також брати участь у наукових дискусіях, висловлюючи та відстоюючи власну позицію.
ПК-1	Здатність до виконання оригінальних наукових досліджень з економічних питань на високому фаховому рівні, досягнення наукових результатів, що створюють нові знання.
ПК-2	Вміння використовувати методи і зміст сучасних, зокрема новітніх, досліджень і розробок українських і зарубіжних учених в галузі економічної науки, методології та практики, адаптувати їх до сучасного стану і актуальних завдань розвитку економіки України.
ПК-3	Здатність володіти та адекватно використовувати понятійно-категоріальний апарат та методологію сучасної економічної теорії для ідентифікації актуальних економічних явищ та процесів, проблем і протиріч суспільного розвитку.
ПК-8	Здатність робити обґрунтовані висновки щодо сучасного стану національної економіки України, резервів та перспектив її розвитку в умовах глобалізації та європейської інтеграції.

зокрема:

- Формування розуміння невизначеності господарської системи як середовища інституційних перетворень;
- Опанування методами розробки реформ;
- -----Вироблення уміння аналізувати процес здійснення реформи.

1.3. Кількість кредитів 3 кр.

1.4. Загальна кількість годин 90 годин

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
За вибором студента	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й,	2-й
Семестр	
3-й	3-й
Лекції*	
18 год.	12 год.
Практичні, семінарські заняття*	
12 год.	8 год.
Самостійна робота*	
60 год.	70 год.
Індивідуальні завдання	
30 год.	

*Розподіл на лекції, практичні заняття, самостійну роботу може змінюватися в межах 10% загальної кількості годин в залежності від зміни графіку навчального процесу внаслідок святкових і вихідних днів, а також з метою врахування особливостей засвоєння матеріалу конкретною групою студентів для досягнення запланованих результатів навчання.

1.6. Заплановані результати навчання

ПРН 4 Вміти формувати, аргументувати нові та складні ідеї.
ПРН 6 Вміти застосовувати найбільш передові концептуальні та методологічні знання в галузі науково-дослідної та / або професійної діяльності і на межі предметних галузей
ПРН 9 Бути спроможним знаходити рішення щодо удосконалення існуючих та розробки нових технологій з урахуванням їхнього впливу на економічний розвиток
ПРН 10 Бути здатним презентувати написані тексти та робити усні презентації протягом різного часу та різної складності рідною мовою чи іншою, потрібною для області спеціалізації
ПРН 12 Володіти навичками розробки методики та методичних рекомендації щодо впровадження результатів наукових досліджень.
ПРН 15 Бути здатним дискутувати з широкою науковою спільнотою та громадськістю в певній галузі наукової та /або професійної діяльності
ПРН 16 Бути спроможним дотримуватися принципів соціальної відповідальності при розв'язанні проблем на макроекономічному та корпоративному рівнях.

ПРН 17 Володіти навичками організації, планування, оцінювання результатів виконання інноваційних проєктів, спрямованих на розв'язанні економічних проблем

знати:

- історію розвитку теорії невизначеності в парадигмах різних наукових напрямів;
- передумови, чинники, стратегії, технології реформування господарських систем і класифікації та оцінку її витрат;

вміти:

- використовувати теорію невизначеності як метод дослідження господарських систем;
- ідентифікувати застосовувані методи адаптації господарської системи до невизначеності та обґрунтовано обирати ефективні - в сучасних умовах,
- виокремлювати напрями удосконалення державного регулювання господарських систем на основі теорії реформ та засоби їх здійснення.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

«Невизначеність розвитку господарських систем та їх реформування»

Тема 1. Еволюція теорії невизначеності розвитку господарських систем.

Тема 2. Невизначеність розвитку господарських систем: зміст, чинники, їх фундаментальна та актуальна структури.

Тема 3. Реформи як засіб адаптації до невизначеності. Методологія дослідження реформ.

Тема 4. Реформи в системі інституційних перетворень. Стратегії реформ.

Тема 5. Технології здійснення реформ. Витрати реформ.

Тема 6. Умови здійснення реформ. Пастки інституційних перетворень.

Тема 7. Компаративний аналіз господарських реформ.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів	Кількість годин								
	усього	денна форма				Заочна форма			
		л	п	інд.	с. р.	л	п	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6				
	30	18	12	30	60	12	8	30	70
		а.з. 30				а.з. 20			
Усього годин	90	30		60		20		70	

4. Темі практичних занять

№	Назва теми	Форми	Кількість

з/п			годин		Σ бал.
1	Історія дослідження невизначеності господарських систем. Інституційні форми і методи адаптації господарських систем до невизначеності.	підготовка і обговорення рефератів	4	2	15 б
2	Реформи в системі інституційних перетворень. Компаративний аналіз господарських реформ постсоціалістичних країн.	ситуаційний аналіз	6	4	20 б
3	Навчальна-дослідна конференція-тренінг «Актуальні траєкторії реформування сучасної господарської системи в умовах невизначеності»	захист НДЗ	2	2	25 б
			12	8	60 б

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
1	Опрацювання наукового матеріалу за темою «Історія дослідження невизначеності господарських систем»	8	10
2	Опрацювання наукового матеріалу за темою «Інституційні форми і методи адаптації господарських систем до невизначеності»	4	8
3	Опрацювання наукового матеріалу за темою «Реформи в системі інституційних перетворень. Стратегії реформ».	8	10
4	Опрацювання наукового матеріалу за темою «Компаративний аналіз господарських реформ постсоціалістичних країн».	8	10
5	Виконання дослідного завдання	30	30
6	Підготовка презентації дослідного завдання	2	2
		60	70

6. Навчально - дослідне завдання

Для виконання НДЗ необхідно відповідно до теми дисертації підготувати тези доповіді, або статтю, або реферат в контексті проблеми «Актуальні траєкторії реформування сучасної господарської системи в умовах невизначеності». Дослідження обсягом від 40 тис.зн. Список джерел (не

менше 20)

№ з/п	Попередньо пропоновані теми для індивідуального дослідного завдання
1.	Методологія аналізу об'єкту(предмету) дослідження в контексті актуальних чинників невизначеності
2.	Методологія аналізу необхідних змін, що стосуються явищ і процесів предмету дослідження в контексті стратегії реформ
3.	Методологія класифікації витрат і втрат реформування процесів, що відносяться до предмету дисертаційної роботи
4.	Методологія аналізу ризиків пропонованих удосконалень процесів віднесених до предмету дослідження.
5.	Спряження реформування національної господарської системи зі світогосподарськими процесами.
6.	Інституційні зміни явищ і процесів, що відносяться до предмету дослідження: історія, новелізація досвіду, порівняння перспективних траєкторій.
7.	Інституційні пастки світової інтеграції національної господарської системи, що реформується
8.	Сучасні тренди сталого господарського розвитку і реформування національної господарської системи.
9.	Компаративний аналіз перспективних траєкторій реформування.
10.	Методи розробки і здійснення реформ господарських систем.

7. Вимоги викладача

При вивченні дисципліни «Невизначеність та реформування господарських систем» необхідно спиратися на опрацювання рекомендованої літератури. Водночас вітається знаходження та використання інших джерел з альтернативними поглядами на ті чи інші питання задля формування продуктивної дискусії та різнобічного висвітлення проблем невизначеності та реформування господарських систем

Високо оцінюється прагнення здобувачів вищої освіти:

- планомірно та систематично засвоювати навчальний матеріал;
- активно працювати на практичних заняттях: брати участь в обговоренні дискусійних питань та аналізі ситуацій;
- повною мірою долучатися до інтерактивних форм навчання;
- творчо підходити до висування та обґрунтування наукових гіпотез,
- спрямовувати дослідження на розробку практичних рекомендацій.

Обов'язковою вимогою є дотримання норм академічної поведінки та етики.

8. Методи контролю

Засвоєння теми (поточний контроль) контролюється на практичних заняттях відповідно до конкретних цілей.

Передбачено застосовувати такі засоби діагностики рівня підготовки здобувачів:

- підготовка тез, статей і їх обговорення,
- ситуаційний аналіз,
- розробка пропозицій щодо інституційних змін в умовах невизначеності,
- презентація НДЗ.

Підсумковий контроль засвоєння матеріалу здійснюється під час сесії. Оцінка успішності здобувача з дисципліни виставляється за багатобальною шкалою і складається з суми балів поточної успішності максимально 60б.=(30 б.1Розділ+30 б.(нд. завдання) і екзаменаційної оцінки (максимально 40 б.)

9. Схема нарахування балів

ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ							Оцінка за чотирерівневою шкалою	Σ	
пр.з.1			пр.з.2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	НДЗ	40	100
35б. (минимально15б.)							25 (мин10б.)		

T1, T2 ... T7 – теми

Критеріями оцінювання знань за поточний контроль є успішність освоєння знань та набутих навичок на лекціях та практичних заняттях, що включає здатність здобувача вищої освіти систематично засвоювати категорійний апарат, навички узагальненого мислення, логічність та повноту викладання матеріалу, навички творчо підходити до вирішення поставлених завдань, самостійне опрацювання тем у цілому чи окремих питань.

Схема нарахування балів за поточним контролем (засвоєння теми дисципліни):

- 5 балів - здобувач вищої освіти цілком і всебічно розкрив сутність питань теми, вільно оперує поняттями і термінологією, демонструє глибокі знання джерел, має власну точку зору стосовно відповідних питань і може аргументовано її доводити;

- 4 бали - здобувач вищої освіти розкрив питання теми у загальних рисах, розуміє їхню сутність, вільно оперує поняттями і термінологією, але спостерігаються деякі упущення при відповідях на питання та неточні обґрунтування;

- 3 бали - здобувач вищої освіти не повністю розкрив питання теми у загальних рисах, намагається робити висновки, але слабо орієнтується в джерелах, припускається помилок, матеріал викладає нелогічно;

- 0 балів - здобувач вищої освіти не розкрив питання теми, не розуміє його сутності, не орієнтується в джерелах, припускається грубих помилок, матеріал викладає нелогічно.

Підсумковий семестровий контроль з дисципліни проводиться за екзаменаційними білетами. Кожен з білетів містить 2 теоретичні питання. Максимальна кількість балів, яка може бути нарахована за перше та друге питання, дорівнює 20 балів.

Схема нарахування балів за одне теоретичне питання екзаменаційного білету:

- 20 балів - здобувач вищої освіти цілком і всебічно розкрив сутність питання, вільно оперує поняттями і термінологією, демонструє глибокі знання джерел, має власну точку зору стосовно відповідних питань і може аргументовано її доводити;

- 14 балів - здобувач вищої освіти розкрив сутність питання, вільно оперує поняттями і термінологією, але спостерігаються деякі упущення при відповідях на питання та неточні обґрунтування;

- 7 балів - здобувач вищої освіти розкрив питання у загальних рисах, розуміє їхню сутність, намагається робити висновки, але слабо орієнтується в джерелах, припускається помилок, матеріал викладає нелогічно;

- 0 балів - здобувач вищої освіти не розкрив питання навіть у загальних рисах, не розуміє його сутності, не орієнтується в джерелах, припускається грубих помилок, матеріал викладає нелогічно.

Набрана кількість рейтингових балів є основою для оцінки за національною шкалою. Шкала оцінювання наведена нижче.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	за чотирирівневою шкалою
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	не задовільно

10. Рекомендована література

1. Аджемоглу, Дарон, Робинсон, Джеймс А. Почему одни страны богатые, а другие бедные. Происхождение власти, процветания и нищеты . — М. : Издательство АСТ, 2015. — 575 с.

2. Алчиан А. (2006). Неопределенность, эволюция и экономическая теория. Истоки: из опыта изучения экономики как структуры и процесса, М.: ГУ–ВШЭ, с. 33–52.
3. Бауман З. Текущая современность. СПб. Питер, 2008, 240 с.
4. Балацкий Е.В.. Кризис социальных наук в свете концепции старых рынков . - Социологический журнал. 2010. № 2 с.118-133
5. Блум Н., Кёсе А. М. и Терронес М. Е.. Удерживаемые неопределенностью.- Финансы и развитие Март 2013 с.39-41
6. Ещенко П.С. Украинская «великая депрессия» и как из неё выйти. - Київ. 2017. - 248 с.
7. Институциональная экономика. Под ред. Аузана А. А. М.,2005. - 416 с.
8. Макашева Н. Неопределенность, вероятность, этика: Дж. М. Кейнс, Л. Мизес, Ф. Найт. Вопросы экономики, № 10, Октябрь 2013, С. 47-65
9. Кейнс Дж. М. (2001 [1926]). Конец *laissez-faire* // Истоки. Вып. 3. М.: ГУ-ВШЭ. С. 260 - 279. [Keynes J. M. (2001 [1926]). The End of Laissez-Faire // Istoki. Iss. 3. Moscow: HSE Publ. P. 260 - 279.]
10. Кейнс Дж. М. (2007). Общая теория занятости, процента и денег. Избранное. М.: Эксмо. [Keynes J. M. (2007). The General Theory of Employment, Interest and Money. Selections. Moscow: Eksmo.]
11. Локк Дж. (1985) Опыт о человеческом разумении // Локк Дж. Соч.: в 3-х т. Т. 2. М.: Мысль. [Locke J. (1985). An Essay Concerning Human Understanding // Collected Works. In 3 vols. Vol. 2. Moscow: Mysl.]
12. Мизес Л. (2000). Человеческая деятельность. Трактат по экономической теории. М.: Экономика. [Mises L. (2000). Human Action. A Treatise on Economics. Moscow: Ekonomika.]
13. Мизес Л. (2007). Теория и история: интерпретация социально-экономической эволюции. Челябинск: Социум. [Mises L. (2007). Theory and History: An Interpretation of Social and Economic Evolution. Chelyabinsk: Sotsium.]
14. Мур Дж. Э. (1984 [1903]). Принципы этики. М.: Прогресс. [Moore G. E. (1984 [1903]) Principia Ethica. Moscow: Progress.]
15. Найт Ф. (2003). Риск, неопределенность и прибыль. М.: Дело. [Knight F. (2003). Risk, Uncertainty, and Profit. Moscow: Delo.]
16. Найт Ф. (2009). Этика конкуренции. М.: ЭКОМ Паблишерз. [Knight F. (2009). Ethics of Competition. Moscow: EKOM Publishers.]
17. Норт, Д.В тени насилия: уроки для обществ с ограниченным доступом к политической и экономической деятельности — М.: ВШЭ., 2012. — 48 с.
18. Райнерт Э.С. Как богатые страны стали богатыми и почему бедные страны остаются бедными. - М.: ВШЭ., 2011. —384 с.
19. Рамсей Ф. 77. (2011 [1926]). Истина и вероятность // Истоки. Социокультурная среда экономической деятельности и экономического познания. М.: Изд. дом ВШЭ. [Ramsey F. P. (2011 [1926]). Truth and Probability // Istoki. Sociocultural Context of Economic Activity and Economic Knowledge. Moscow: HSE Publ.]

20. Полтерович В.М. Элементы теории реформ. - М. Экономика, 2007. - 447 с.
21. Талеб Нассим Николас. Антихрупкость. Как извлечь выгоду из хаоса. Москва; 2014. 762 с.
22. Талеб Нассим Николас. «Черный лебедь. Под знаком непредсказуемости – 2-е изд., доп. Москва; 2012, 734 с.
23. Хайек Ф. (1989). Конкуренция как процедура открытия // *Мировая экономика и международные отношения*. N 12. С. 6 - 14. [Hayek F. (1989). *Competition as a Discovery Procedure // World Economy and International Relations*. No 12. P. 6 - 14.]
24. Хайек Ф. (1992). Пагубная самонадеянность. Ошибки социализма. М.: Новости. [Hayek F. (1992). *The Fatal Conceit: The Errors of Socialism*. Moscow: Novosti.]
25. Хедлунд С. Невидимые руки. Способы объяснения системного провала. – ВШЭ., 2015.- 424 с.
26. Baldwin Th. (2006). *Keynes and Ethics // The Cambridge Companion to Keynes / R. E. Backhouse, B. W. Bateman (eds.)*. Cambridge: Cambridge University Press. P. 237 - 256.
27. Bateman B.W. (2003). *The End of Keynes and Philosophy? // The Philosophy of Keynes's Economics / J. Runde, S. Mizuhara (eds.)*. L.: Routledge. P. 71 - 84.
28. Braithwaite R. B. (1973). *Editorial Foreword // The Collected Writings of John Maynard Keynes*. N.Y.: St. Martin Press. Vol. VIII. P. XV-XXII.
29. Carabelli A. (2003). *Keynes: Economics as a Branch of Probable Logic // The Philosophy of Keynes's Economics / J. Runde, S. Mizuhara (eds.)*. L.: Routledge. P. 216 - 226.
30. Gillies D. (2006). *Keynes and Probability // The Cambridge Companion to Keynes / R. E. Backhouse, B. W. Bateman (eds.)*. Cambridge: Cambridge University Press. P. 199 - 216.
31. Greer W. B. (2000). *Ethics and Uncertainty. The Economics of John M. Keynes and Frank H. Knight*. Cheltenham; Northampton, MA: Edward Elgar.
32. Hauwe van den L. (2008). *John Maynard Keynes and Ludwig von Mises on Probability // Precesos de Mercado - Revista Europea de Economic Politica*. Vol. 5, No 1. P. 11 - 50.
33. Hishiyama I. (1969). *The Logic of Uncertainty According to J. M. Keynes // Kyoto University Economic Review*. Vol. 39, No 1. P. 22 - 44.
34. Johnson L. E., Ley R. D., Cate Th. (2005). *Selecting Social Goals: J. M. Keynes and the Emergence of Ontological Rationality in Economics // International Advances in Economic Research*. No 11. P. 291 - 299.
35. Keynes J. M. (1973 [1921]). *A Treatise of Probability // The Collected Writings of John Maynard Keynes*. N. Y.: St. Martin Press. Vol. VIII.
36. Knight F. (1956 [1938]). *'What is Truth' in Economics? // On the History and Method of Economics*. Chicago: Chicago University Press. P. 151 - 178.
37. Knight F. (1947). *Freedom and Reform. Essays in Economics and Social Philosophy*. N.Y.: Harper&Brothers.

38. Lawson T. (1988). Probability and Uncertainty in Economic Analysis// Journal of Post-Keynesian Economics. Vol. 11, No 1. P. 38 - 65.

39. Rothbard M. N. (2004) Man, Economy, and State. Auburn: Ludwig von Mises Institute.

40. Shackle G. L. S. (1994). Keynes and Today's Establishment in Economic Theory: A View // John Maynard Keynes Critical Assessments. Vol. 4. L.: Routledge. P. 1 - 6.

10. Джерела аналітичної інформації

1. Національна Рада реформ [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/administration/nacionalna-rada-reform>

2. Реформи. Кабінет Міністрів України [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi>

3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

4. Офіційний сайт Головного управління статистики у Харківській області [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://kh.ukrstat.gov.ua/>

5. РБК-Україна Інформаційне агентство [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.rbc.ua/>